

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการหักบัญชีเช็คระหว่างธนาคารด้วยภาพเช็คตามกฎหมายของประเทศไทยในปัจจุบัน เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ของการนำระบบการหักบัญชีเช็คระหว่างธนาคารด้วยภาพมาใช้ในประเทศไทยต่อไป

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายของประเทศไทยในปัจจุบันไม่สามารถรองรับการหักบัญชีเช็คระหว่างธนาคารด้วยภาพเช็คได้อย่างเพียงพอ ทั้งนี้แม้ว่าสามารถที่จะนำมาตรา 10 และมาตรา 12/1 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 มาใช้กับการยื่นเช็คแก่ธนาคารเพื่อให้ใช้เงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 990 ได้ก็ตาม แต่การนำกระบวนการดังกล่าวมาใช้นั้นย่อมเป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนการปฏิบัติงานของธนาคารผู้เรียกเก็บและธนาคารผู้จ่ายให้แตกต่างไปจากเดิม ธนาคารผู้จ่ายไม่ได้ตรวจสอบจากตัวเช็คต้นฉบับ แต่เป็นการตรวจสอบจากภาพเช็คที่ปรากฏบนหน้าจอคอมพิวเตอร์โดยไม่ได้ตรวจสอบจากเช็คต้นฉบับที่อยู่ในรูปของกระดาษซึ่งวิธีการตรวจสอบดังกล่าวถือเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ ในฐานะธนาคารเป็นผู้มีวิชาชีพได้ และแม้ว่าธนาคารผู้จ่ายจะใช้เงินตามเช็คที่ไม่สามารถเห็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงโดยประจักษ์ก็ตาม

ธนาคารไม่สามารถหักบัญชีผู้ส่งจ่ายได้ตามเนื้อความเดิมของเช็คก่อนที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ การหักบัญชีเช็คระหว่างธนาคารด้วยภาพเช็คทำให้เกิดสิ่งพิมพ์ออก (Printout) ของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เรียกว่า เช็คฉบับแทน (Substitute Check) ซึ่งสามารถใช้แทนต้นฉบับได้ตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ทำให้เช็คฉบับแทนสามารถนำไปใช้แทนเช็คต้นฉบับได้อย่างกว้างขวางไม่จำกัดเฉพาะในเรื่องของการหักบัญชีเช็คระหว่างธนาคารด้วยภาพเช็คเท่านั้น แต่พระราชบัญญัติดังกล่าวมิได้มีบทบัญญัติกำหนดขอบเขตการใช้เช็คฉบับแทนเฉพาะในเรื่องของการหักบัญชีเช็คเท่านั้น และมิได้กำหนดให้มีการระบุข้อความในลักษณะว่าสามารถใช้เช็คฉบับแทนนี้ได้อย่างเช็คต้นฉบับในเช็คฉบับแทน เพื่อเป็นการกำหนดสถานะทางกฎหมายของเช็คฉบับแทนอันจะทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับเช็คฉบับแทนได้รับความคุ้มครองอย่างเพียงพอ อีกทั้ง การกำหนดให้มีการรับรองเช็คฉบับแทนโดยคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในมาตรา 10 ประกาศกำหนดเป็นการไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้กับกรณีของการหักบัญชีเช็คระหว่างธนาคารด้วยภาพเช็ค และการทำลายเช็คต้นฉบับภายหลังจากการแปลงข้อมูลให้อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ มาตรา 12/1 และมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 กำหนดให้การแปลงเช็คกระดาษต้นฉบับให้อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในภายหลังอยู่ในสถานะเป็นต้นฉบับตามกฎหมายแล้ว แต่พระราชบัญญัติดังกล่าวมิได้กำหนดระยะเวลาการเก็บรักษาต้นฉบับไว้อย่างไรและสามารถทำลายได้หรือไม่ไว้ด้วยแต่อย่างใด ตลอดจนการใช้ภาพเช็คเป็นพยานหลักฐานในฐานะพยานเอกสารนั้น สามารถมีผลใช้บังคับจริงในทางปฏิบัติมากน้อยเพียงใดในการใช้เป็นพยานหลักฐานในศาล ทำให้การใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในกระบวนการหักบัญชีเช็คระหว่างธนาคารด้วยภาพเช็คไม่สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีได้เต็มที่

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนจึงได้เสนอแนะให้มีการออกกฎหมายให้มีหลักการดำเนินงานเดียวกันกับ Check Clearing for the 21st Century Act ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดให้ธนาคารสามารถเลือกใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการส่งข้อมูลเช็คเพื่อประโยชน์ในการเรียกเก็บเงินตามเช็ค ซึ่งจะทำการหักบัญชีเช็คระหว่างธนาคารด้วยภาพเช็คเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและให้ความคุ้มครองธนาคารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ระบบการหักบัญชีเช็คระหว่างธนาคารด้วยภาพเช็คอย่างเพียงพอ

This thesis investigates legal problems concerning check clearings between banks using electronically scanned images of checks by reference to current laws in the Kingdom of Thailand (Thailand). It is the aim of the researcher to determine means whereby current problems can be solved and other limitations addressed in using a system of check clearings between banks involving electronically scanned images of checks in Thailand.

Findings are as follows:

Current laws in Thailand do not adequately address check clearings between banks using electronically scanned check images. Although Section 10 and Section 12/1 of the Electronics Transactions Act B.E. 2544 (2001) and its amended issue (No. 2) B.E. 2551 (2008) regulate the submission of checks to banks as payment of money in accordance with the Civil and

Commercial Code, Section 990, the operational procedures used by the bank receiving the funds and the banking paying out the funds differ. The paying bank does not examine the original copy of the check. It examines the electronically scanned image of a check as it appears on the computer monitor. The original paper check is not inspected. This method of inspection could be considered an act of negligence and a violation of professional banking standards. Although the paying bank will pay the amount specified in the check, it cannot verify if any subtle alternations were not visible in the scanned image or whether changes were made immediately after scanning. If so, it would not be permissible for the bank to deduct the amount of the check from the account of the payer because the paying bank cannot ascertain whether the original information was somehow altered.

In addition, check clearings between banks using the electronically scanned images of checks can be used to make printouts of electronic information called "substitute checks," which can be used as substitutes for original checks in accordance with Section 10 of the Electronics Transactions Act B.E. 2544 (2001) and its amended issue (No. 2) B.E. 2551 (2008). Consequently, there is widespread use of substitute checks in lieu of original checks. Therefore, more is involved in this connection than merely the matter of check clearings between banks using electronically scanned images of checks.

However, this Act has no provisions governing limitations on the uses to which substitute checks can be put. It does not specify what types of identifying

information must be used when substitute checks are used instead of original checks. Since the legal status of substitute checks has not been clarified, then those using such checks are not adequately protected under the law.

Furthermore, the certification of substitute check through electronics transactions as detailed in Section 10 of this Act remains inappropriate if extrapolated to the clearing of checks between banks using electronically scanned check images. In Section 12/1 and Section 10 of the Electronic Transactions Act B.E. 2544 (2001) and its amended issue (No. 2) B.E. 2551 (2008) concerning the destruction of original checks, treating the retained scanned image of the original check as if it were the original paper check is lawful. Nevertheless, the fact remains that the Act does not specify how long it is necessary to maintain the original paper copy of the check or even whether it is lawful to destroy the original check. Whether the electronically scanned image of the original check can be legitimately used as documentary evidence and its exact weight as evidence in court remain undetermined. Therefore, the value of using electronic systems in the case of check clearings between banks calls into question whether technological advance has brought clear benefits to all parties.

On the basis of the reasons given above, the researcher recommends that a new law be promulgated using as a model the same principles as those utilized in The Check Clearing for the 21st Century Act promulgated in the United States of America. In this Act, banks can choose whether or not to transfer check information for purposes of collecting money. Adopting such explicit legal principles will ensure that check clearing using electronically scanned images of original paper checks will be efficient and will adequately protect both banks and clients using electronic systems.